

TO'QIMACHILIK SANOATIDA KLASTERLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI

Anvarov Sherzodbek Dilmurod o'g'li
mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya: Mazkur maqolada to'qimachilik sanoati klasterlarini boshqarishning takomillashtirish mexanizmlariga oid fikr-mulohazalar tahlil qilingan. Tahlillar asosida klasterlarni boshqarishda uchraydigan muammolar, turli qiyinchiliklar va infratuzilma yetishmovchiligi kabilar o'rganilgan.

Kalit so'zlar: to'qimachilik sanoati, klasterlar, xalqaro tajriba, moliyalashtirish, infratuzilma, davlat-xususiy sheriklik, raqamlashtirish, mexanizm, takomillashtirish

Annotation: This article analyzes perspectives on improving the mechanisms for managing textile industry clusters. Based on the analysis, issues encountered in cluster management—such as various challenges and infrastructure deficiencies—are examined.

Keywords: textile industry, clusters, international experience, financing, infrastructure, public-private partnership, digitalization, mechanism, improvement.

Аннотация: В данной статье проанализированы взгляды на совершенствование механизмов управления кластерами текстильной промышленности. На основе проведённого анализа изучены проблемы, возникающие в процессе управления кластерами, включая различные трудности и недостаточность инфраструктуры.

Ключевые слова: текстильная промышленность, кластеры, международный опыт, финансирование, инфраструктура, государственно-частное партнёрство, цифровизация, механизм, совершенствование.

To'qimachilik sanoati klasterlarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari dolzarb bo'lib, mavjud holat tahlili asosida klasterlarni boshqarishda uchraydigan muammolar, jumladan, ishtirokchilar o'rtasidagi hamkorlikning zaifligi, innovatsiyalarni joriy etishda moliyaviy qiyinchiliklar va infratuzilma yetishmovchiligi kabilar o'rganilgan. Ma'lum tadqiqotlarda tashkiliy, iqtisodiy va innovatsion mexanizmlarni takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqib, xorijiy tajriba asosida amalda qo'llanilishi mumkin bo'lgan yechimlarni taklif qilingan. Klaster tizimining samaradorligini oshirish va eksport salohiyatini kengaytirish ishlari hozirgi kunda olib borilmoqda.

To'qimachilik sanoati O'zbekiston iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Mamlakatda bu sohani rivojlantirish, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish hamda tashqi bozorlarda raqobatbardosh mahsulotlar yaratish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Shu munosabat bilan to'qimachilik sanoatida klaster tizimini rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etadi.

To'qimachilik sanoati klasterlari faoliyatini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish masalalari xorijlik olimlar F.Taylor, P.Druker, M.Porter, I.Gordon, M.Ueyts, D.Volf, M.Enright va boshqalarning ilmiy tadqiqotlarida o'z aksini topgan. Ushbu sohada MDH olimlaridan G.B.Kleyner, A.A.Itigina, E.I.Krilov, A.N.Dirdonova, V.V.Gluxov, L.F.Xomutova, M.I.Xaydarzoda, P.A.Muxsinova va boshqalar ilmiy izlanishlar olib borganlar. To'qimachilik sanoati klasterlarini rivojlantirish, tarmoqda bozor munosabatlarini chuqurlashtirish, klaster tarkibidagi korxonalarda boshqaruv jarayonlarini takomillashtirishning ayrim nazariy va amaliy jihatlarini respublikamiz iqtisodchi olimlari S.S.G'ulomov, N.X.Jumaev, M.Sharifxo'jaev, Yo.Abdullaev, N.Q.Yo'ldoshev, M.R.Boltabaev [3], N.M.Maxmudov, Z.A.Xakimov, S.Sh.Yusupov, I.A.Toshpulatov va boshqalarning ilmiy tadqiqotlarida o'z aksini topgan.

O'zbekistonda milliy iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlaridan biri bo'lgan sanoat, xususan, to'qimachilik sanoatida ham iqtisodiy o'sish nazariyalarida asoslangan raqobat ustunliklari negizidagi rivojlanish kuzatiladi. Mamlakatimizda to'qimachilik sanoatining shakllanishi va rivojlanishi ijtimoiy-iqtisodiy, tabiiy-iqlim, geografik va tarixiy asoslarga ega bo'lib, mamlakatda foydalaniladigan qishloq xo'jaligi yerlarining sug'orma dehqonchilikka asoslanganligi hamda paxtachilik uchun qulay iqlim sharoitiga egaligi to'qimachilik tarmog'ining shakllanishi uchun mos bo'lgan tabiiy sharoit mavjudligini ko'rsatadi. Bu esa mamlakatda katta moddiy-texnik bazaga ega bo'lgan korxonalar tashkil etishga yo'l ochadi.

Mamlakatda bu sohani rivojlantirish, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish hamda tashqi bozorlarda raqobatbardosh mahsulotlar yaratish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Shu munosabat bilan to'qimachilik sanoatida klaster tizimini rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada to'qimachilik sanoati klasterlarini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish masalalari tahlil etiladi.

To'qimachilik sanoati nafaqat O'zbekistonning, balki jahon iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Xususan, so'nggi yillarda O'zbekiston to'qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish va eksport qilish hajmini oshirishga intilmoqda. Bu esa klaster tizimini joriy qilish orqali ishlab chiqarish jarayonlarini integratsiyalashtirish va ratsionallashtirishni talab etadi. Mazkur ilmiy yondashuv to'qimachilik klasterlarining ahamiyatini yoritib, ularni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha takliflar beradi.

To'qimachilik sanoatida klasterlashuv quyidagi ustuvorliklarni ta'minlaydi:

1. Qo'shilgan qiymat zanjirini shakllantirish: Xom ashyodan tayyor mahsulotgacha bo'lgan barcha jarayonlarning birlashtirilishi raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish imkonini beradi.

2. Resurslardan samarali foydalanish: Klaster ishtirokchilari o'rtasidagi hamkorlik mahsulot ishlab chiqarishni optimallashtiradi.

3. Innovatsiyalarni joriy qilish: Texnologik jihatdan rivojlanishga imkoniyat yaratiladi.

Shu bilan birga, klasterlar faoliyatida qator muammolar mavjud bular, klasterlarning huquqiy va tashkiliy asoslari yetarli darajada ishlab chiqilmagan, klaster ishtirokchilari o'rtasida axborot almashinuvi va hamkorlik past darajada, ishlab chiqarish jarayoniga innovatsion texnologiyalarni joriy qilish qiyinchilik tug'dirmoqda.

To'qimachilik sanoati klasterlarini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish hozirgi kunda milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar

1. Мухсинова П.А. Развитие легкой промышленности региона на основе кластерного подхода (на материалах Согдийской области Республики Таджикистан). Автореферат дисс. кандидата экон. наук. – Душанбе, 2020. – С. 27.

2. Enright M.J. Why Clusters are the Way to Win the Game? // Word Link. 1992. July/August. No 5. P. 24-25.

3. Boltabaev M.R. O'zbekiston Respublikasi to'qimachilik sanoati eksport imkoniyatlarini rivojlantirishda marketing strategiyasi: doktorlik dissertatsiyasi. – T.: TDIU, 2005. – 242 b.;

4. Toshpulatov I.A. To'qimachilik korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarish tizimini takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertasiya. –T.: TDIU, 2019. – 137 b.